

Нині система державної правової охорони та управління сферою інтелектуальної власності, згідно з Концепцією реформування державної системи правової охорони інтелектуальної власності в Україні, має не трирівневу, а дворівневу структуру, до складу якої входить Міністерство розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства України та Національний орган інтелектуальної власності (НОІВ), функції якого виконує державна організація «Український національний офіс інтелектуальної власності та інновацій». До того ж система державної охорони інтелектуальної власності в Україні й надалі знаходиться у стані реформування, адже відбувається приведення і адаптація законодавства України у сфері інтелектуальної власності до вимог законодавства Європейського Союзу.

Список використаної літератури:

1. Духовна О. Реформування державної системи правової охорони ІВ: до чого готуватися. *Юридична газета*. Всеукраїнське професійне юридичне видання. 2019. № 24 (678). URL: <https://yur-gazeta.com/publications/practice/zahist-intelektualnoyi-vlasnosti-avtorske-pravo/reformuvannya-derzhavnoyi-sistemi-pravovoyi-ohoroni-iv-do-chogo-gotuvatisya.html>.

*Шелест О. Л., к.е.н, доцент,
доцент кафедри економіки та менеджменту,
Українська інженерно-педагогічна академія, м. Харків*

ОСОБЛИВОСТІ ТРАНСФОРМАЦІЇ БЮДЖЕТУ ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ГРОМАДИ В ПЕРІОД ВОЄННОГО СТАНУ

З початком повномасштабної російсько-української війни, розв'язаної на території України, бюджети територіальних громад стикнулися з важкими випробуваннями, що супроводжуються трансформацією бюджетної політики, оновленням бюджетного процесу, переосмисленням підходів до використання фінансового потенціалу територіальних громад.

У період воєнного стану, наслідки якого негативно вплинули на економічне та соціальне середовище, надзвичайно важливим стає стабільність, результативність і ефективність бюджетної системи, як необхідної умови перетворення бюджетно-боргових та фінансово-інвестиційних процесів.

Пріоритетність відновлення бізнесу в умовах воєнного стану обґрунтувала впровадження економічних механізмів підтримки суб'єктів господарювання щодо оподаткування та загальнообов'язкового державного соціального страхування [1].

Ці кроки державної підтримки бізнесу та стимулювання його функціонування вплинули на фінансові ресурси органів місцевого самоврядування, обсяг яких значно зменшився за джерелами надходжень, яких торкнулися пільги зі слати податків і зборів.

До бюджету Харківської міської територіальної громади за 2022 рік надійшло 15 084,0 млн. грн., з яких доходи загального фонду склали 13 216,6 млн. грн. (83,5%), спеціального – 174,8 млн. грн. (1,1%), трансферти – 2 432,6 млн. грн. (15,4%). Внаслідок військових дій та запроваджених в Україні на час війни податкових пільг виконання планових показників бюджету Харківської міської територіальної громади на 2022 рік по доходах склало 86,3% , у тому числі: по загальному фонду – 86,6%, по спеціальному фонду – 53,9%, по трансфертах – 88,5% [2].

До плану на рік недоотримано 2 515,9 млн. гривень, у тому числі власних доходів – 2 200,5 млн. гривень. Порівняно з 2021 роком доходи бюджету територіальної громади зменшились на 1 486,5 млн. гривень (на 8,6%), в тому числі: власні доходи – на 1 112,8 млн. гривень (на 7,7%), трансферти – на 373,7 млн. гривень (на 13,3%).

Основним дохідним джерелом бюджету залишається податок на доходи фізичних осіб (9 097,9 млн. гривень або 100,5% до плану на рік), за рахунок якого сформовано 68,8% загального фонду бюджету (без урахування трансфертів).

У порівнянні з 2021 роком його обсяги зросли на 1 346,3 млн. гривень (на 17,4%) за рахунок збільшення у 7,2 рази податку на доходи фізичних осіб з грошового забезпечення, грошових винагород, одержаних військовослужбовцями та особами рядового і начальницького складу (з 464,9 млн. гривень до 3 362,0 млн. гривень). Поряд з цим, знизився податок на доходи фізичних осіб із доходів платників податків у вигляді заробітної плати на 21,0% (на 1 421,6 млн. гривень), із доходів платника податку інших ніж заробітна плата на 23,7% (на 63,8 млн. гривень) і за результатами річного декларування на 27,7% (на 65,4 млн. гривень).

Місцеві податки і збори є другим за обсягом надходжень джерелом загального фонду бюджету Харківської міської територіальної громади, питома вага якого становить 26,5% в обсязі доходів. Їх надходження за звітний період склали 3 498,5 млн. гривень або 67,6% до планових показників на 2022 рік.

Надходження податку на нерухоме майно, відмінне від земельної ділянки, склали 154,4 млн. гривень (36,0% до плану), проти 2021 року обсяги податку зменшились на 235,4 млн. гривень (у 2,5 рази).

Зазначене обумовлено тим, що Законом України від 24 березня 2022 року № 2142 «Про внесення змін до Податкового кодексу України та інших законодавчих актів України щодо вдосконалення законодавства на період дії воєнного стану» встановлено, що не нараховується та не сплачується податок на нерухоме майно, відмінне від земельної ділянки, за об'єкти нерухомості, у тому числі їх частки, які розташовані на територіях, на яких ведуться (велися) бойові дії:

- за 2021 та 2022 податкові (звітні) роки – за об'єкти житлової нерухомості, які перебувають у власності фізичних осіб;

- за період з 1 березня 2022 року по 31 грудня 2022 року – за об'єкти житлової нерухомості, які перебувають у власності юридичних осіб;

- на період з 1 березня 2022 року по 31 грудня року, в якому припинено або скасовано воєнний стан, – за об'єкти нежитлової нерухомості.

Плати за землю отримано 638,9 млн. гривень (32,5% до плану), недоотримано до бюджету 1 324,3 млн. гривень. Проти показників минулого року її обсяги зменшились на 1 201,2 млн. гривень (у 2,9 рази).

Низький рівень надходжень плати за землю обумовлений призупиненням згідно з нормами Закону України від 15 березня 2022 року № 2120 «Про внесення змін до Податкового кодексу України та інших законодавчих актів України щодо дії норм на період дії воєнного стану» з 1 березня поточного року нарахування та сплати плати за землю за земельні ділянки, що розташовані на територіях, на яких ведуться (велися) бойові дії.

З загального обсягу плати за землю надходження орендної плати склали 343,5 млн. гривень або 29,7% до плану, недоотримано 811,3 млн. гривень. Порівняно з 2021 роком обсяги орендної плати зменшились у 3,2 рази (на 749,0 млн. гривень).

Обсяг єдиного податку за 2022 рік склав 2 694,4 млн. гривень або 98,0% до плану (недоотримано 55,3 млн. гривень) і зменшився у порівнянні з 2021 роком на 8,9% (на 261,9 млн. гривень). Зменшення обсягів податку пов'язане із законодавчим наданням з 1 квітня 2022 року до припинення або скасування воєнного, надзвичайного стану на території України фізичним особам-підприємцям – платникам єдиного податку першої та другої групи права не сплачувати єдиний податок, а також наданням фізичним особам-підприємцям та юридичним особам (без обмеження щодо кількості осіб, які перебувають з ними у трудових відносинах з розміром доходу до 10 мільярдів гривень) можливості переходу у зазначений період на 3 групу платника податку зі ставкою єдиного податку 2% [3].

В таких умовах процес надання населенню послуг, що забезпечують належний рівень життя, досягнення позитивних соціально-економічних тенденцій розвитку територіальних громад обумовив необхідність регулювання фінансово-

бюджетних відносин та переорієнтацію видатків місцевих бюджетів на вирішення критичних проблем.

З метою ефективного використання бюджетних коштів на державному рівні впроваджено ряд заходів, спрямованих на збереження фінансового потенціалу держави під час війни.

Ключові зміни бюджетного та податкового законодавства дозволили відрегулювати доходи і видатки державного та місцевого бюджетів, оптимізувати галузеву структуру економіки, виконати бюджетні програми, спрямовані на подолання та пом'якшення наслідків воєнних дій.

Трансформаційні перетворення бюджетної політики в умовах воєнного стану надали можливість на місцевому рівні вирішити існуючі питання соціального та економічного розвитку територіальних громад, ефективного виконання місцевих бюджетів, фінансового забезпечення управлінських рішень, пов'язаних з безперебійним функціонуванням галузей і сфер міської інфраструктури, комунальних підприємств, установ та закладів бюджетної сфери.

Список використаної літератури:

1. Бізнес у воєнний час: як змінилося законодавство. URL: <https://www.epravda.com.ua/columns/2022/03/28/684801/>.
2. Проект Плану відновлення України Матеріали робочої групи «Функціонування фінансової системи, її реформування та розвиток». URL: <https://www.kmu.gov.ua/storage/app/sites/1/recoveryrada/ua/functioning-of-the-financial-system.pdf>.
3. Трансформація бюджету Харківської міської територіальної громади під час війни. Інформаційно-аналітичні матеріали / Т. Д. Таукешева, Г. В. Даудова та ін. Харків: КП «Міська друкарня». 2023.135 с.